

בפקודיך אשתעשע

נידונים מרתקים בהלכה והנהגה על סדר הפרשה

אין לסמוך על הדברים להלכה, הנידונים נכתבים לעורך לב המעיין בלבד

"זיהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (לג, ה)

מדוע הרב לא התפלל בבית הכנסת הגדול בראש השנה?

האמת, שאיש אינו זוכר איך הכל התחיל, אך המחלוקת ניצבה כחוצץ בין שני המחנות. מצד אחד הגבאי ר' שלומקה וכנגדו ר' ירוחם הגביר. כמחצית ממתפללי בית הכנסת הגדול צידדו בגבאי, והנותרים הסכימו עם ירוחם הגביר. בודדים היו שלא הביעו דעה ונשארו מחוץ למעגל המחלוקת.

קשה מחלוקת כאש, ששורפת ומכלה כל הנקרה בדרכה. בית הכנסת הפך לאגודות אגודות, קבוצות יריבות זו לזו, שנאת חינו ומשפחות שנקרעו לשניים... גם כשנערך קידוש בשבת בבית הכנסת, נערכו שני שולחנות ארוכים, לכל מחנה ומחנה. מצער לדעת שפעמים שחילופי הדברים הגיעו לתגרת ידיים.

רבנים מפורסמים, מגידים, דרשנים ועסקנים, מכל רחבי המדינה - ניסו את כוחם בהשכנת השלום. הכל לשווא... הניצים דבקו בעמדותיהם וסירבו לשמוע מילה אחת על השכנת שלום. כבכל מחלוקת נטפלים אליה יושבי קרנות מלחכי פנכה, אשר ראו לעצמם 'מטרה קדושה' להעצים ולהגדיל את אש המחלוקת... והעיר כולה נבוכה...

רבה המפורסם של העיר כבר התייאש מהשכנת השלום, לאחר אין ספור ניסיונות והתדיינות בין הצדדים. לקראת ראש השנה הפתיע הרב והודיע, שהשנה לא יתפלל בבית הכנסת הגדול כדרכו בקודש שנים רבות, אלא בבית הכנסת של החייטים. השמועה עשתה לה כנפיים בכל העיר, ותוך שעה קלה עמדו בחדרו של הרב הגבאי ונכבדי בית הכנסת הגדול, וביקשו לדעת על מה זה ראה הרב לנטוש תפילה ברוב עם, בקרב תלמידי חכמים וחשובי העדה - ולבכר בית כנסת קטן עם פשוטי עם?

הרב נאנח ואמר: בראש השנה עיקר תפקידנו להמליך את השם למלך עלינו. אולם השנה, בלתי אפשרי להמליך את ה' בבית הכנסת הגדול. לכן העדפתי להתפלל במחיצת מעטים, העיקר שאזכה להמליך את הקב"ה!

האנשים שמעבר לשולחן ממש לא הבינו: מדוע אי אפשר להמליך את ה' גם בבית הכנסת שלנו?

דבריו הנוקבים של בעלי התוספות אינם צריכים עוד פירוש והסבר, הם מרגשים וזועקים. מה שלא עשו טובי המומחים ובעלי מתק הלשון - הצליחו מילים ספורות קדמוניות לעשות, ור' שלומקה הגבאי צועד לביתו של ר' ירוחם הגביר, ואינם זזים ממקומם עד שנעשו אוהבים כבראשונה, ומשם באו יחד לבית רבם ובהתרגשות בישרו: "רבנו עכשיו כבר ניתן להמליך את הקב"ה בבית מדרשנו, אנא חזור אלינו!".

הרב מוציא מקראות גדולות בלוי משימוש, מדפדף לסוף חומש דברים, שם בפרשת וזאת הברכה - מניח אצבעו על דבריהם הקדושים של רבותינו בעלי התוספות (בדעת זקנים) וז"ל: "זיהי בישורון מלך בהתאסף וגו'. כלומר, שישראל יחד באחוה ורעות אז הקדוש ברוך הוא מלך עליהם, אבל בשעת מחלוקת כביכול עושין כאילו אין הקדוש ברוך הוא מלך עליהם".

"ולזבולן אמר... כי שפע ימים יינקו ושפוני טמוני חול" (לג, יח-יט)

האם יחזקאל יכול לקחת לעצמו את מטיל הזהב?

על הסיפון אל מול גלי הים הגועשים - "אדירים משברי ים", ניצב הוא באורח קבע בהנך החמה, נפעם מול גדולתו של הבורא. מיום ליום, במהלך מסעותיו ברחבי העולם, מתחזקת בו קרבת השם מיוחדת, וליבו של יחזקאל מתרונן על הזכות להיות בכלל "הספנים רובן חסידים" כפי שאמרו רבותינו במסכת קידושין (פב, א).

מעת לעת נשלח יחזקאל לעבודות תחזוקת קרקעית הספינה. לובש את חליפת הצלילה, מוודא שיש מספיק חמצן בבלון הצלילה, ומזנק למים. היום, כשעשה דרכו בחזרה לספינה, לאחר סיור שגרתי מסביב לאונייה, נתקלה ידו בגוש מתכתי כבד, מוזר ומסקרן. אחז בידו את הגוש, נזהר שלא יפול מידו כשמטפס על סולם החבלים.

שכבה ועוד שכבה מתקלפת, ומתחת מעטה הירוקת מתגלה מטיל זהב! במבט מעמיק יותר נחשפים כיתובים זעירים המלמדים שמטיל הזהב עתיק יומין ובוודאי נפל למצולות לפני מאות שנים. יתכן גם שהמטיל נאבד לאחרונה לאדם שהחזיק בו. שווי של מטיל כזה נאמד בלפחות מאה וחמישים אלף דולר!

אך לפני שיחזקאל מנכס לעצמו את מטיל הזהב, כל מעשיו נעשים על פי חכמים, ומשכך ממתין בסבלנות עד שיגיעו לחוף של מקום ישוב תורני. משהגיעו לעיר גדולה, הזדרז לברר את מקומו של בית הדין המקומי, שם שטח את שאלתו: האם עליו לחפש את בעליו או יורשיו של מטיל הזהב ולקיים מצוות השבת אבידה, או שהרי אלו שלו?

המותרת, ואין צריך להחזירה, ואף אסור להחזירה, כדפסק הרמב"ם (בפרק י"א ה"ג מהל' גזילה ואבידה): "אבידת עכו"ם מותרת, שנאמר אבידת אחיך, והמחזירה הרי זה עובר עבירה". או יתכן, שהספינות שנשברו היו אף של ישראל, וכבר נתייאר מלמצוא הממון, כמ"ש

כתב רבינו החזקוני (וכ"ה רבותינו בעלי התוס') וז"ל: "פעמים שהספינות נשברות בנמל וטבועות וטמונות בחול, וכשהים נקמט ומתמעט, כמנהגו בכל יום, באים בני זבולון ונוטלים אותו ממון". ומסתבר דאותן ספינות יהיו של נכרים, והווה אבידת עכו"ם

הרמב"ם (שם פ"ו ה"ב): "לפיכך המציל מן הנהר ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר וכו' - אם ידע בודאי שנתייאשו הבעלים הרי אלו שלו ואם לא ידע יחזיר" (וראה מש"כ שם הראב"ד בהשגות, וראה מגדל עוז).

מעניין לציין: במשך השנים ישנם עדויות על ספינות רבות שטבעו, נשתברו, או טובעו בים ברחבי העולם (בימי מלחמת העולם השנייה ידוע על מאות ספינות מסע ומלחמה שהוטבעו ע"י הצדדים הלוחמים, חלק גדול מאותם ספינות נשא אוצרות נכבדים) במאמצים שנעשו ונעשים בשנים האחרונות, באמצעים טכנולוגים מפותחים ובעזרת צוללנים (ובתקופות קדומות יותר, נעשו חיפושים ע"י אמודאים, וראה מסכת ר"ה כג, א), נמצאו מעט חפצי ערך מספיקות אלו, אך רובם של האוצרות שקע במצולות ים ולא אותר. **האם אוצרות אדירים אלו - ימצאו אי פעם?**

נאמר בספרי (כאן): "כי שפע ימים יינקו - זו ימה של יפו שגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. מניין אתה אומר שכל ספינות שאובדות בים הגדול וצורות של כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה, שהים הגדול מקיאם לימה של יפו שגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, לומר כי שפע ימים יינקו".

"ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה'" (לג: ב)

מי יעשה זימון בסיום הש"ס?

י"ז אדר א' תשס"ג. העולם היהודי עצר מלכת. עצרות תפילה בכל מקום. יהודים מהלכים בארשת פנים רצינית ומתוחה, רבים קיבלו על עצמם קבלה טובה. בעולם הישיבות הוסיפו שעות לימוד. הכל מעתירים ומתחננים לבורא עולם, שיקיים בנו חכמי ישראל ולא יגדע המעיין, ונזכה עוד שנים רבות לאורו של מרן הגרי"ש אלישיב.

הניתוח המורכב והעדין בכלי הדם נערך בבוקרו של יום, בהשתתפות רופא נכרי בעל שם עולמי שהוזעק מארה"ב, והתמשך על פני מספר שעות. הכל היו דרוכים, והלב של כל אחד ואחד מישראל - דאג וחרד לליבם של ישראל ששרוי בצער גדול.

בשעות אחר הצהרים המאוחרות של אותו יום, נערכה באולם של אחד מבתי הכנסיות בבני ברק שמחה גדולה - בני הקהילה סיימו את הש"ס, לאחר לימוד בקביעות כעשור שנים. לומדי השיעור ומשפחותיהם, וחבריהם לקהילה הסבו יחד לסעודת מצווה, לקול שירי שמחה המתנגנים מבמת התזמורת. השמחה לא היתה שלמה לגמרי, שבלב קיננה דאגה וחוסר ודאות למצב בריאותו של גדול הדור.

לפתע נפתחה בסערה דלת האולם, בפתח עמד מתנשף ומרוגש נפתלי. ניכר היה על פניו של נפתלי שהוא חפץ לומר דבר מה לקהל הנאספים. המיקרופון הוגש לנפתלי המרוגש, שאמר כמה מילים שגרמו לקהל לפרוץ בריקודי שמחה: "זה עתה שמעתי שהניתוח של רבינו הרב אלישיב הצליח מעל ומעבר למשוער!".

השמחה העצומה שעמדה בחלל לא ניתנת לתיאור, הלא דבר הוא שספר התורה של העם היהודי חי וקיים!

הקהל התיישב והמשיך לסעוד את ליבו, כשהפעם סועדת המצווה לרגל סיום הש"ס - מהווה גם סעודת הודיה...

עת סיום הגיע, לצלילי מנגינת "שיר המעלות" נטלו הכל 'מים אחרונים'. הביטו במגיד השיעור בסקרנות - את מי יכבד בזימון על כוס היין, האם את עצמו שהתמסר למסירת השיעור שנים רבות, או שמא את ר' טוביה יוזם השיעור, או אולי את ר' הרץ שתרם את הסעודה העשירה...

להפתעת כולם ניגש מגיד השיעור לנפתלי ואומר: "ר' נפתלי מדינא דגמרא מגיע לך לזמן!".

נפתלי חיך במבוכה: מה? כתוב בגמרא שדווקא לי צריך לתת זימון?

שיוסף חי עד עתה. מי למעשה בישר ליעקב שיוסף חי - סרח או נפתלי? ומעיון במדרשים השונים עולה ב' שיטות לאופן בו הודיע נפתלי שיוסף חי:

א. נפתלי הודיע ליעקב ואח"כ סרח הודיעה ליעקב: נפתלי רץ ממצרים כאילה שלוחה, ובישר ליעקב שיוסף חי, אך "ויפג ליבו" - ולא האמין לו. לאחמ"כ באה סרח, ובפיקחות ניגנה לפניו בכינור, ושרה מספר פעמים ואמרה "עוד יוסף חי", וכיון שנאמרו הדברים בנעימה ובקלילות נכנסו לליבו של יעקב עד שהאמין.

ב. נפתלי הודיע לבית יעקב, וסרח הודיעה ליעקב עצמו. נפתלי אכן בישר שיוסף חי, אך לא ליעקב עצמו אלא לבני ביתו של יעקב, מחשש שמא ימות יעקב מחמת הבשורה הפתאומית. בתוך כך באו כבר שאר האחים ממצרים, עד שבאה סרח לפניהם, ונתנו בידה כינור - והיא בחכמתה שרה וחזרה ושרה, ואמרה "יוסף דודי חי הוא", וכשמוע יעקב שוב ושוב, ויערב לו, ותבוא השמחה בליבו, ומתוך השמחה חזרה רוח הנבואה לשרות עליו, וידע שהדברים נכונים ואכן יוסף חי. "ויברך יעקב את סרח בדברה הדברים האלה לפניו, ויאמר אליה בתי אל ימשול בך מות עד עולם, כי החיית את רוחי" (ראה ספר הישר, מדרש הגדול, ילקוט מעם לועז ועוד).

כתב חתנו הנודע של מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל - מרן הגר"ח קנייבסקי צוק"ל בספרו 'טעמא דקרא': "בברכות נא, א דרשו האי קרא על כוס של ברכה, וכן בירושלמי דרשו כל הפסוק על זה, מובא בתוס' שם. וצ"ע, מה עניין כוס של ברכה לברכת נפתלי?"

וי"ל, משום דנפתלי בישר ליעקב אבינו שיוסף חי כדאינא בתרגום יונתן וירושלמי בפסוק 'נפתלי אילה שלוחה'. ובצורר המור פ' ויחי כתב בשם מדרש **שנפתלי היה תמיד מבשר בשורות טובות** וז"ש "הנותן אמרי שפר" (וע"ע רמב"ן שם). ואמרינן בחולין פ"ז, א **דהמבשר בשורה טובה מגיע לו כוס של ברכה**, לכן דרשו כל הפסוק על כוס של ברכה.

ומכאן למד מגיד השיעור שנפתלי שבישר לכולם על הצלחת הניתוח של גדול הדור - לו מגיע לזמן!

בשולי הדברים יש לברר: מצד אחד בתרג' יונתן כאן נאמר שנפתלי הודיע ליעקב על מציאתו של יוסף, ומאידיך בתרגום יונתן בפרשת פנחס איתא שסרח בת אשר נלקחה בחייה לגן עדן בשישים ריבוא מלאכים, בגלל **שבישרה ליעקב שיוסף עדיין חי**. והנה בתרגום יונתן בפרשת ויחי (מט, כא) נאמר **שנפתלי הוא זה אשר בישר**